

hayat neden güzeldir

İnsan Yalnız Sevdiğine Emek Verir ve Emek Verdiği Şeyi Sever

prof. dr. ayhan aydın

8. BASKI

Prof. Dr. Ayhan AYDIN

HAYAT NEDEN GÜZELDİR

ISBN 978-605-364-066-0

DOI 10.14527/9786053640660

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2016, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları

Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti'ye aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında

yayınımıza bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

8. Baskı: Ağustos 2016, Ankara

Yayın-Proje: Elif Turanlıoğlu Bultan

Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek

Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı

Baskı: Vadi Grup Ciltevi A.Ş.

İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No: 105

Yenimahalle/ANKARA

(0312 394 55 91)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 26687

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

PROF. DR. AYHAN AYDIN

Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri mezunu olan yazar, İngilizce ve Eğitim Bilimleri alanında yüksek öğrenim görmüştür. Bir süre İngilizce öğretmeni olarak görev yapan Aydın, bu dönem içinde bir yandan lisans üstü öğrenimini sürdürürken öte yandan MEB'in çeşitli komisyon ve kurullarında görev almıştır. Doktora öğreniminden sonra Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinde part-time öğretim elemanı olarak çalışmıştır. Senato üyeliği, bölüm başkanlığı, anabilim dalı başkanlığı gibi çeşitli yönetim görevlerinde bulunan Aydın, halen Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Gazi, Anadolu, Bahçeşehir gibi üniversitelerde dersler veren Aydın, kendisini kısaca yaşamsever olarak tanımlamaktadır. Aydın'ın 150 dolayında yayınlanmış makalesi, ayrıca ikisi araştırma kitabı olmak üzere toplam 11 yayınlanmış kitabı vardır. Yayınlanmış kitaplarından bazıları şunlardır: Sınıf Yönetimi, Eğitim Politikası, Eğitim Psikolojisi, Felsefe Düşünce Tarihi, Eğitim Sevgidir, Yaşama Sanatı, Yaşadığımız Dünya, Hayat Neden Güzeldir, Eğitim Hikayedir. Yazar insana ve hayata ilgi duymakta ve bu alanlarda ürünler vermektedir.

Bu kitap, daha güzel bir dünyada yaşayabileceğimizi
düşleyen ve bu uğurda çaba gösteren
isimsiz kahramanlara adanmıştır.

ÖN SÖZ

Bu kitap hayat üzerine düşünmek isteyen insanlar için yazılmıştır. Başka bir anlatımla ve dürüstçe söylemek gerekirse her sorunun tek doğru yanıt olduğunu sananlara göre değildir. Çünkü bu tür insanların düşünmeye gereksinimleri kalmamıştır. Onlara gerekli olan her şey “büyükleri tarafından ezberletilmiştir.” Oysa yaşamda hiçbir sorunun ezberlediğimiz türden paket çözümleri ve reçeteleri yoktur. Bu yüzden yaşam, her gün yenisinden başlayan ve içinde sayısız bilinmezlikler taşıyan bir serüvendir, dünün her derde deva çözümleri ve tekdüze bakış açıları, çoğu kez bugünün ve yarının yaşanmamış güzelliklerini gölgeler. Gerçekten hayatın bir kullanma kılavuzunun olmaması, çok üzücü ve düşündürücü bir durumdur! Keşke böyle olmasaydı diyebilirsiniz, ancak ne yazık ki hayat yaşanmadan üstelik gerçekten yaşanmadan anlaşılıyor. Hayat boştur diyenlere ise, hiç olmazsa bu size ait bir düşünce midir? diye sormak gerekebilir. Hem hayat boşsa, bunu söylemek de boştur. Yeterince doldurulmadığı için boş kalmış olabilir mi? Bu arada her şeyin geçici ve anlamsız olduğunu söyleyenlere, ölümün bile yok edemeyeceği güzellikler olduğunu anımsatalım.

Özetle bu kitap, hayata sahip çıkarak bir çocuğun yaptığı gibi tam bir doğallık ve özgürlük duygusu ile yaşamak isteyen insanların sevecekleri bir kitaptır. Çünkü onlar kendileriyle birlikte başka insanları ve hayatı da severler. Onlar mutlu, üretken, güçlü, duyarlı, sevecen, çılgık çılgına yaşayan bilge insanlardır. Bu tür insanlar yaşamın aynı zamanda onurla yerine getirilmesi gereken yüce bir görev olduğunu da bilirler. Bu yüzden yaşadıkları hayatı ve onu kuşatan toplumsal düzeni sorgulayarak, daha güzel bir dünya yaratmak için çalışırlar. Bütün coğrafyalarda ve tarihsel dönemlerde sevgi, erdem, hoşgörü, bilgelik ve özgürlük adına ne varsa yaşatılması için didinip dururlar. Onlar bu dünyada herkese yer olduğunu ve bütün canlılar için yaşamın kutsal bir ödev olduğunu bilirler. Bu yüzden onların evreninde insanlık onuru ve bilgeliğin bayrağı dalgalanır ki, bu bayrak bin renklidir ve renklerini sevgiden alır. Akıp giden zamanın karşısında yalçın

kayalar gibi dimdik ayakta durur onlar. Gelişmek, ilerlemek ve daha insanca bir dünya kurmak için kendileriyle de savaşmayı bilen bu iyi kalpli insanlara, gönül bahçemden bir demet çiçek sunmak istedim.

Ayhan Aydın

Ağustos, 2016

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	v
MERHABA	1
Tanrım Beni Yavaşlat!.....	3
Mutantlar	5
Sen En İyisi Ol.....	9
Kakafoni	13
Bir Düşür Yaşamak	19
Su Gibi Olun.....	25
Bir Adam Ölmüş... ..	31
Irmak Yatağında Yaşayan Küçük Varlıklar	34
Zen	36
Bir Düşün İçinde Düş	37
Neden Korkuyoruz?.....	39
Yabancılar Gerçekten Yabancı mıdır?	42
İnsan Olmaktan Daha Güzel Bir Şey Yoktur	46
Bir Işık Daha Var	52
Yunus ve Ninovalılar	56
Tanrı ve Çoban	58
Yaşamı Sevmek, Tanrıyı Sevmektir	62
Buluşma Özlemiyle Yaşamak	67
Mağara Mitosu	72
Kıyamet Günü Bile Bir Son Değildir	77
Bir Peri Masalı	82
Hayat Güzeldir	84
Geleceğini Biliyordum	87
Kefil	89
Deli Dumrul	92
Satori	96
Körlerin Fil Tanımları.....	101
İnsanın Varoluş Sorunu	105

İnsanı Sorgulayan Denemeler	112
Asla Vazgeçme	119
Gökkuşağının Renkleri	121
Otorite Sorunu	133
Prizmadan Yansıyanlar	138
Bir Heykel Canlanıyor	145
Filozofik Bir Hikâye	148
Memnon ya da İnsanın Bilgeliği	149
Küçük Kral	156
Abraham Lincoln'un, oğlunun öğretmenine yazdığı mektup.....	161
Herkes Kendine, Tanrı Hepimize	164
Anlayarak İnanmak	167
“Eğer Sevgim Olmazsa”	173
Çanlar Hepimiz İçin Çalıyor	180
Varoluş Boşluğu	182
“Süleyman Var, Süleymandan İçeru”	186
Bir Doğu Masalı	187
Gönül Gözünün Işığı	188
Varlığın Özü	190
Mutluluk Üzerine	194
Yeni Bir Ahlak Anlayışı	197
Delinin Zoru!.....	201
Yağmur Çiseliyor	206
“Öyle Yıkma Kendini...”	210
SON SÖZ	214
AD DİZİNİ.....	215
KONU DİZİNİ	216

MERHABA

Hayat üzerine bir söyleşiyeye ne dersiniz. Hazırsanız, başlayalım.

Belki de yaşamda temel yanlış kaynaklarımızdan biri, her girişimimizi bir sonuca bağlı olarak değerlendirmemizdir. Buna göre ya başarılıyızdır ya başarısız ya kaybetmişizdir ya da kazanmışızdır. Oysa bunların arasında çoğu kez bizim göremediğimiz seçenekler vardır. Birden yaşamda hiçbir başarının ya da mutluluğun sonsuz ve kalıcı olmadığı düşüncesi geliyor insanın aklına. Çoğu kez yaşama tutunma isteğimiz, sahte sevgi ve mutluluk arayışlarına dönüşüyor. Bu durumda insan, kendinden kaçarken hayattan kaçan başka biriyle karşılaşır. Böyle zamanlarda elimizden, aşkın o büyük gücüne inanmaktan başka bir şey gelmez. Bazen ağlarken ne kadar güçlü olduğumuzu anlarız, bazen gülerken. Böylece güç güçsüzlükle, mutluluk mutsuzlukla sarmalanır. Bütün bu gelgitler, yaşamın ta kendisidir. Ya da şöyle diyelim mutlak bir başarı ya da mutluluk yoktur belki de. Nasıl başarısızlık durumsal ve geçici anlamlar taşır, başarı da öyledir. Rastlantıya göre yararlı doğrunun ve yanlışın dışında.

Nietzsche'nin diliyle söylemek gerekirse, insanca varoluş, iyinin ve kötünün ötesinde aranmalıdır. Lawrence yaşamın ve sevmenin anlamını alaycı ve dokunaklı bir dille açıklıyor: Yaşam ve aşk, yaşam ve aşktır. Bir demet menekşe de bir demet menekşedir. Her şeyde bir anlam aramak yani onu kurcalamak, çoğu kez özünü yok etmekle sonuçlanır. Yaşa ve yaşat, sev ve sevil, çiçeklen ve sol, anlamsızca akıp giden doğanın yolunu izle... Düşüncesiz bir papatya bile akan bir ırmağa benzer, bir an bile durmaz. Tıpkı bir papatyanın pek çok papatya yaratabileceği gibi, bir ilişki de birçok duygu yaratabilir. Üstelik solan çiçeklerin kökleri vardır ve

yaşamın akışı köklerde devam edip gider. Bu anlayış yaşama alışlagelen mantık örüntüsünün dışında bakmayı gerektiriyor. Ne var ki şimdiye dek düşünülmemiş bir mantığa gereksinimimizin olduğunu ileri sürmek kadar, mantığın gerekli olup olmadığı da tartışmalıdır. Şöyle de söyleyebiliriz. Her şeyde bir anlam aramak belki de insanın kendine kurduğu en büyük tuzaklardan biri olabilir. Bu arada, anlamın anlamı nedir, sorusu akla geliyor. Çoğu kez keyifli bir yanılgıdır hayat. Her an eşsiz ve değerlidir, üstüne düşünmekten yaşamaya fırsat bulamadığımız sonsuz güzellikte bir armağanken hayat, bazen de arkasından bakakaldığımız bir gemiye benzer, üstelik içinde bize ait olan tek şeyi alıp götüren bir gemi.

Görüyorsunuz hepimizin ortak isteği, yaşamın gerçekte ne olduğunu bilmek, ona erişmek hatta bir ölçüde onu ele geçirmektir. Bu, insan olmanın doğal bir sonucu olarak algılanması gereken sıradan ve masum bir istek, ancak ya yaşamın içinde çözülmesi gereken bir sırrı yoksa...

Bu noktada yaşamın sırrını değil ama yaşama bilgeliğinin sırrını aramakla mı yetinmeliyiz acaba... İşte size aynı nehirde yaşadığı halde, hızın içinde sevgiyi unutmuş insanlar için binlerce yıl öncesinden bir tapınak yazısı.

Nehirde yaşayıp, hızın içinde sevgiyi unutmuş insanlar için;

Tanrım Beni Yavaşlat!

Tanrım beni yavaşlat:

Aklımı sakinleştirerek kalbimi dinlendir...

Zamanın sonsuzluğunu göstererek bu telaşlı hızımı dengele...

Günün karmaşası içinde bana sonsuza kadar yaşayacak tepelerin sükunetini ver...

Sinirlerim ve kaslarımdaki gerginliği, belleğimde yaşayan akar-suların melodisiyle yıka, götür...

Uykunun o büyüleyici ve iyileştirici gücünü duymama yardımcı ol... Anlık tatilleri yaşayabilme sanatını öğret; bir çiçeğe bakmak için yavaşlamayı, güzel bir köpek ya da kediyi okşamak için durmayı, güzel bir kitaptan birkaç satır okumayı, balık avlayabilmeyi, hülyalara dalabilmeyi, âşık olabilmeyi öğret...

Her gün bana kaplumbağa ile tavşanın masalını hatırlat. Hatırlat ki, yarışı her zaman hızlı koşanın kazanmadığını, yaşamda hızı arttırmaktan çok daha önemli şeyler olduğunu bileyim...

Görkemli meşe ağacının dallarından yukarıya doğru bakmamı sağla. Bakıp göreyim ki, onun böyle güçlü ve büyük olması yavaş ve iyi büyümesine bağlıdır...

Beni yavaşlat Tanrım ve köklerimi yaşam toprağının kalıcı değerlerine doğru göndermeme yardım et. Yardım et ki, kaderimin yıldızlarına doğru daha olgun ve daha sağlıklı olarak yükseleyim...

Ve hepsinden önemlisi... Tanrım,

Bana değiştirebileceğim şeyleri değiştirmek için CESARET,

Değiştiremeyeceğim şeyleri kabul etmek için SABIR,

Her ikisi arasındaki farkı bilmek için AKIL ver...

**Yoksul insan malı az olan değil,
isteği çok olandır.**

Seneca

Mutantlar

İnsan bazen hayatının daha önce milyonlarca kez yaşanmış hayatların bir kopyası (ya da benzeri diyelim) olup olmadığını düşünüyor. Üstelik ilkel dönemlerde yaşamın daha derin ve soylu bir güzellikte yaşanmış olabileceğini düşündüğünde, modern insan olmanın acısı düşünüyor yüreğine. Bir yandan teknoloji, diğer yandan yalnızlık, sahte oyuncaklar içinde oyun oynamanın gerçek keyfinden yoksun yetişkin çocukların anlamsız kederi... Oysa çocuk olmayı bilmiyorsak oyun oynamanın güzelliğini paylaşamayız birbirimizle... Bunun için ara sıra insanoğlunun kendi geçmişine bakması da yararlıdır.

İşte bir başka tapınak yazıtından alıntılar;

...Yılların rüzgâr gibi geçmesine öfkelenme. Gençliğe yakışan tutkuları gülümseyerek teslim et. Geçmişte yapamadığın şeylerin, yapabileceklerini engellemesine izin verme. Rüzgârın yönünü değiştiremediğin zaman, yelkenlerini rüzgâra göre ayarla, insanlara göre değil. Çünkü dünya, karşılaştığın fırtınalarla değil, gemiyi limana getirip getiremediğinle ilgilenir. Arada işyana yeltenecek olursan hatırla ki, evreni yargılamak olanaksızdır. Onun için kavgalarını sürdürürken bile kendinle barışık ol.

Hatırlar mısın doğduğun zamanları? Sen ağlarken herkes sevinçle gülümsüyordu. Öyle bir ömür yaşa ki, öldüğün zaman herkes ağlasın, sen mutlulukla gülümse. Sabırlı ol, sevecen ol, erdemli ol. Önünde sonunda bütün servetin sensin. Kendiliğinle ve öz benliğine görmeye çalış ki, dünya tüm pisliğine ve kalleşliğine karşın yine de insanoğlunun biricik güzel mekânıdır.

Yıllarca beyaz ırkçuların bencil ve yıkıcı tutumlarından dolayı acı çeken, hatta soylarının yok olma tehlikesini yaşayan Abor-

jinler, kendilerine gerçek insan, modern insanlara ise bozulmuş, hastalanmış anlamında Mutant derler. Onlara göre bir nesneye sahip olma isteği utanç vericidir, çünkü böyle bir tutum insanı, kendine düşkünlüğe götürür. Bu durum bencilliği artırır, insanlar arası eşitsizliğe dolayısıyla ayrımcılığa neden olur. Ayrıca mad-desel nesnelere korkuya yol açar, insanlar ne kadar mala sahipse o kadar çok korkarlar. Ve sonuçta sadece bu mallar için yaşamaya başlayarak hayatı kirletirler. İşte Mutantların unuttuğu bu tür güzellikler, ilkel insanların temel yaşam ilkeleri olmaya devam ediyor. Hâlâ, gerçekten şaşılacak kadar güzel bir dünyada yaşıyoruz... İnsan olmak farklı tarihsel dönemlerde ve coğrafyalarda inanılmaz bir çeşitlilik göstermeye devam ediyor ve yeryüzünde gerçek insanlar hâlâ varlık gösterebiliyorlar... İşte o gerçek insanların dualarından bir kesit.

Seni ayakta tutmaya yetecek kadar güzelliklerle dolu bir yaşam sürmeni diliyorum. Aydınlık bir bakış açısına sahip olmana yetecek kadar güneş diliyorum. Güneşi daha çok sevmene yetecek kadar yağmur diliyorum. Ruhunu canlı tutmana yetecek kadar mutluluk diliyorum. Yaşamındaki en küçük zevkleri daha büyümüş gibi algılamana yetecek kadar acı diliyorum. İsteklerini tatmin etmene yetecek kadar kazanç diliyorum. Sahip olduğun her şeyi takdir etmene yetecek kadar kayıp diliyorum. Son “Elveda” yı atlatmana yetecek kadar “Merhaba” diliyorum.

Onlara göre yeryüzü, insanlara tüm ruhların babası olan güneş tarafından sunulmuş bir armağandır. Toprağın altındaki ve üstündeki her şeyin kendine göre bir yaratılış nedeni vardır. Bu nedenle gerçek insanlar doğaya saygı gösterir ve onun kendilerine verdiği nimetlerle yetinirler. Ne yiyecek biriktirirler ne de mal. Sürekli hareket halindedirler. Acıkınca açlıklarını giderecek kadar yer, yollarına devam ederler. Yolculukları sırasında yaptıkları her şeyi şarkı söyleyerek dillendirir ve böylece yaşamdan aldıkları hazzı arttırmaya çalışırlar. Yeryüzü onlara göre doğayla ve birbirleriyle iletişim kurdukları bir tören yerine benzer. Gerçekte bu yolculuklarda varılacak hedef, önceden belirlenmemiştir. Başka

bir deyişle yolculuğun kendisi güzeldir. İnsan önceden belirlediği bir amaca ulaşmak için, yaşamın değil, yaşamın doğal akışını ve ritmini hissetmek için, yolculuğa çıkmalı ve her gün bu eşsiz serüvenin keyfini çıkarmasını bilmelidir. Yaşamın katı kuralara göre belirlenmesi ve günlük etkinliklerin önceden planlanması bizi gerçek yaşamdan alıkoyar. Her yerde yaşanabileceğine göre, her yer bizim evimizdir. Aynı şekilde doğanın bize sunduğu her şey yenebileceğine göre, açlık diye bir şey de yoktur.

Bir an modern insan olarak, böyle bir yaşamın bize ne kadar uzak ve yabancı olduğunu hissedince, en iyisi Aborjinler konusuna hiç girmemek diye düşünülebilir. Gerçekte böyle masalsi bir yaşam biçimi bize ne kadar yabancı geliyorsa, belki bizimki de onlara bir o kadar anlamsız, tuhaf hatta saçma geliyor olabilir. Aca- ba modern hayat; anlamları, tanımları ve kurallarıyla, değişmez mutlak doğru amaçlara ulaşmak için önceden üretilmiş bir karınca klanında yaşamayı mı gerektiriyor? Modern yaşama haksızlık yaptığımızı onu acımasızca sorguladığımızı düşünenler olabilir. Onlara şimdilik haklı olduklarını söyleyerek söyleşiye dönelim.

Böyle zamanlarda konuyu değiştirmekte yarar vardır. Böylece hem kaybedeceğinizi önceden bildiğiniz bir tartışmanın dışında kalmayı başarabilirsiniz hem de konuya bir başka açıdan bakabilme becerisini gösterirsiniz. Bu amaçla, “Mutlu yaşamak için acele et ve şunu bil ki, her gün başlı başına bir yaşamdır,” diyen Seneca’yı bu güzel sözü için saygıyla anmak gerekir. Ya da, “Bir daha yaşama şansım olsaydı dakikaların değil, saniyelerin değerini bilirdim,” diyen Dostoyevski’yi anımsayalım. Konuyu hâlâ değiştiremediğimizi düşünen okuyucular için anonim bir söylenece yer verelim.

**Düşleyeceğiniz her şey için yola koyulabilirsiniz.
Yüreklilik, içinde zekâyı, gücü ve büyüyü barındırır.
Hemen başlayın!..**

Goethe

Sen En İyisi Ol

Dağın tepesinde bir çam olamazsan.

Vadide bir çalı ol.

Fakat oradaki en iyi küçük çalı sen olmalısın.

Çalı olamazsan bir ot parçası ol.

Bir yola neşe ver.

Bir misk çiçeği olamazsan bir saz ol.

Fakat gölün içindeki en canlı saz sen olmalısın.

Hepimiz kaptan olamayız, tayfa olmaya mecburuz. Dünyada hepimiz için bir şey var. Yapılacak büyük işler var, küçük işler var. Yapacağınız iş size en yakın iştir. Cadde olamazsan patika ol, güneş olamazsan yıldız ol. Kazanmak ya da kaybetmek ölçü ile değildir. Sen her neysen, onun en iyisi ol.

Ama bunun için bize, doğrudan yaşantı yoluyla açık olmayan şeyleri görebilecek gözler ve işitebilecek kulaklar gereklidir. Çünkü ortalama insan, sayısız görme ve işitme yanılıgısı içindedir. Kendi kabuğu içine saklanan ve kendine verilenlerle yetinenler, otoritenin sahte koruyuculuğu altında güvenli bir yaşam sürerler. Oysa insan olmak önce bizi sınırlayan, kuşatan ve hatta yok eden güçlere karşı cesaretle karşı koymak demektir. Bu durum bazen yaşamı anlamak için, onun dışına çıkmayı, hatta ötesine geçmeyi gerektirebilir. “İnsanlığın bugüne dek üstünde önemle düşünüp durduğu şeyler gerçek bile değildir, kuruntudur yalnızca; fakat daha sert söylemek gerekirse, o sapına dek zararlı hasta yaratıkların, bozulmuş içgüdülerinden doğan yalanlardan oluşmuştur,” diyor Nietzsche ve şöyle devam ediyor: “Tek bir şey olabilmek, tek bir şeye ulaşabilmek için, çok yerde çok şey olmak gerekiyor.

İşte bendeki sağduyu budur. Bunun için bir süreliğine de, bilge olmam gerekiyordu. Yaşamı anlamak için sorgulamak, bir yanıyla sonuçsuz bir çaba olarak algılanabilir, ama bu insanoğlunun tercihine bırakılmış bir sorun değildir.”

Anlamak; soru sormak, ilgi duymak, iletişim kurmak, dinlemek düşünmek gibi bir dizi halkadan oluşuyor ve çoğu kez bir şeyi, tam da anladığımızı sandığımız anda anlamadığımız ortaya çıkıyor. Yaşamın üzerinde konuşabilmek için, bazen geriye, bazen ileriye, bazen sadece şu ana, ama sürekli hepsine birden bakmamız gerekiyor. Ancak ne yaparsak yapalım içinde bulunduğumuz toplum, kural ve alışkanlıklarıyla oluşmuş sosyal bir körlük mekanizması yoluyla adeta bizi otomatlar gibi yaşamaya zorluyor. Oysa insan bir yaz tatilini Aborjinlerle geçirse, arada bir Budist inançların yaygın olduğu Asya ülkelerine gitse, yaşama farklı penceyelerden bakılabileceğini görür. Bazen bir şey olmakla, bir insan olmak arasında farklar olabileceğini düşünüyor insan. Bu amaçla bazen bilge, bazen çocuk olmak gerekebilir. İşte bir çocuğun yaşama ve Tanrıya bakış açısına ilişkin bir örnek. Öğretmeni resim dersinde anaokulu öğrencisi olan Can'a, “Ne resmi yapıyorsun?” diye sorar.

Can, “Tanrının resmini yapıyorum,” der.

Öğretmen, “Ama bu olanaksız, şimdiye dek onu hiç gören olmadı ki,” der.

Can kendinden emin bir duruşla yanıt verir: “Az sonra herkes görecek.”

Belki de bilgilerle çocuklar aynı kişilerdir... Çocukluk; doğallık ve içtenlik kadar cesaret ve öz güvenle doludur.

Çoğu kez farklı kültürleri anlamamızı zorlaştıran, koşullarımızın ve ön yargılarımızdır. Oysa dünyanın her yerinde insanlar doğar, yaşar ve ölürlür. Bir Fransız çocuğun Fransızca öğrenmesi şaşırtıcı değildir. Dünyanın neredeyse her bölgesinde yaşam var, dolayısıyla acılar var, hüznler ve sevinçler var. Ancak

bir Eskimo'nun yaşadığı koşullarda bir Afrikalının yaşaması mucizedir. Hayata ara sıra bir Eskimo'nun gözüyle de bakmak güzeldir. Bir Bushmenin bir Pigmenin ya da bir Tuaregin, ne yaptığını düşünmek bile bizi güçlendirebilir.

Çin'i ziyaret etmekte olan bir Amerikalı gazeteci dört beş yaşlarındaki çocukların Çince konuştuğuna tanık olunca, "Aman Tanrım küçücük çocuklar Çince konuşuyor," demiş. Çünkü Çince, Amerikalılara yabancıdır. İngilizce Aborjinlere... Çoğu kez ne yazık ki insan kendisine benzemeyenlere karşı böyle derin bir şaşkınlık ve aymazlık içinde olabiliyor. Sanki tek ve doğru varoluş biçimi, şu anda bizim içinde olduğumuz hayat biçimiymiş gibi...

**Hiçbir şey için “Benimdir” deme.
Yalnızca “Yanımdadır” de.
Çünkü ne altın ne toprak ne sevgili ne
yaşam ne ölüm ne huzur ne de keder
her zaman seninle kalmaz.**

D. H. Lawrence

Kakafoni

Fromm'a göre, eğer insan içinde yaşadığı toplumu aşmayı başaramıyorsa ve onun insanı körelten, sağırlaştırıcı yönlerini göremiyorsa, asla yeterince insanlaşamaz. Bu durum bizi gelişen canlı bir varlık olmaktan yoksun bırakır. Kendine bile yabancı olan bu tür insanlar, yanılısamaların, saplantıların ve tutkuların kölesi haline gelir. Yaşadığı toplumun sıradan bir çıktısı olan bu tür ortalama insanlar, sevmeyi ama seviyormuş gibi, yaşayamaz ama yaşıyormuş gibi yapar. Genellikle toplumsal bilinç, sağduyu ve kolektif akıl adına söylenen büyük yalanlar, karınca klanı haline gelmiş sosyal yapıları korumak amacıyla üretilen masallardır. Bu anlatılarda modern insana sadece daha çok tüketerek mutlu olabileceği söylenir. Doğal yaşamda herkes bir diğerkinin rakibidir. Maksimum üretim, sınırsız bencillik ve kâr yaşamın temel ilkeleridir. Böyle bir rekabet ortamında insan bir başkasının üstüne basarak yükselmek durumundaysa, bunu duraksamadan yapmalıdır. İnsanlar arası ilişkilerde eşitlik, özgürlük, adalet gibi gerçek dışı özelemlere yer yoktur. Önemli olan güçlü olmaktır. Güç; soğukluk, kayıtsızlık ve ilgisizlikle karakterize olur. İnsanlara yönelik sevgi ve yakınlık duyguları taşımak, zayıflık ve kırılabilirlik belirtisidir. Hayatta kazananlar olduğuna göre, kaybedenler de olacaktır. Yoksa kazanmanın bir anlamı kalmaz. Üstelik herkesin mutlu olduğu bir toplumda acı çeken birileri olmayacağına göre, mutlu olmak bile anlamını yitirir. Mutluluk gibi acılar da bireyseldir. Başkalarının mutluluğunu paylaşarak mutlu olamayacağımıza göre, başkalarının acılarını da paylaşmak gereksizdir.

Bu tür toplumlarda insanlar bir şeye sahip olmadan mutlu olamazlar. Paraya, mala, mülke sahip olmak nasıl olanaklı ise, aynı durum insan için de geçerlidir. Birbirleriyle konuşurken ön-

celikle nelere sahip olduklarını söylerler. “Bir evim, arabam, bir sevgilim var,” derler. Ayrıca asla sahip olduklarıyla yetinmemeli insan, her zaman daha fazlasını istemeli ve gerektiğinde başkalarının elindekine gözünü dikmelidir. Hayatın kanunu böyledir. Bunu sadece aptallar anlamaz. Hem düzen böyleyse ona karşı çıkmanın ne yararı olabilir ki... Hayatı sorgulayarak ve onun daha adil bir nitelik kazanması için kafa yormak, düzen karşısı kötü niyetli insanların işidir. Erdemli, bilge dürüst bir kişi olmak, insana ne kazandırabilir ki... Diyelim ki size benzeyen az ya da çok sayıda insanın sevgisini kazandınız. Bunun ne değeri vardır. Örneğin, böyle bir ilişki kaç para eder! Değişim ve kullanım değeri olmayan bir ilişkinin, insan ilişkileri pazarında yeri yoktur. “Varsa paran, herkes kulun...” derler. Her şeyin en iyisine öncelikle ve mümkünse yalnızca sen sahip olmalısın. Böylece seni seven, sana hayran olan ve sürekli senden söz eden bir yığın insan olur. Sana özenirler, kendilerine seni örnek alırlar. İnsanın bir anlamda teknoloji faşizmi haline gelen uygarlık karşısında değersizleştiğini, insancıl özünü yitirdiğini düşünenlere karşı söylenebilecek en güzel söz şudur: Ne kaybedecek ki değersizleşirse!

Sahip olmakta sınır yoktur, her şey bir yatırım ve kâr aracıdır. Gün olur işe yarar diye insanları bile biriktirmek gerekir. Bu arada çoğunluğun inanç ve değer sistemiyle uyumlu görünmek yetmez, onlara toplum adına sahip çıkmak gerekir. Bunun için herkesten çok vatansever ve dindar görünmek, sıklıkla Tanrının sözleriyle konuşmak iyi olur. Hatta ara sıra Tanrının seçilmiş kullarından biri olduğunuz izlenimini vermelisiniz. Mevcut düzenle uyumlu, hem ticaret hem siyaset yapabileceğiniz çıkar grupları oluşturursanız rahat edersiniz. Ama size karşı çıkıyorlarsa, aynı dinsel inanç grubunda olsanız bile, sayısız düşman edinmeniz normaldir. Hem onlar dini sizin gibi anlamıyorsa, bu sizin sorununuzdur. Çünkü yanılan sizsiniz. Ortada hiçbir neden yokken kapitalizme karşı çıkmanın, insanlar arası ilişkilerde eşitlikten, yaşamın doğallaşması ve insancillaşması gibi safsatılardan söz etmenin ne anlamı vardır. Bunlar servet düşmanı sefillerdir. Yok-

sulluğu, açlığı ortadan kaldırmak isteyenlerin öğrenmesi gereken ilk şey, bunun bir doğa yasası olduğu gerçeğidir. Mutlu olmak istiyorsan, sürüye katıl ve orada kal, herkes gibi olursan kimse seni farketmez. Böylece hem bir gruba ait olmanın keyfini yaşarsın hem de hedef olmaktan ve dışlanmaktan kurtulursun.

Gerçekte “sahip olmak” ve “insan olmak” önümüze iki temel seçenek olarak konmuştur. Belki de temel sorunumuz amaçlarla araçları birbirine karıştırmakla ilgilidir. Çoğu kez en zorunlu gereksinimlerimizin bile gereksiz şeylerden oluştuğunu göremiyoruz. Bütün gücümüzü, ulaştığımızda bize ne kazandıracığını bilmediğimiz, kısır amaçlara ulaşmak için harcıyoruz. Oysa yaşamak, bazen oyunun kurallarına karşı çıkmayı gerektirir. Bazen de kendi yaşam oyunumuzu oynama özgürlüğünü başkalarıyla paylaşma ayrıcalığını.

Bunun için derin bir duyarlık ve keskin bir farkındalık bilincine sahip olmalıyız. Bu anlayış, yaşamın eşsiz ve benzersiz bir armağan olduğu inancını tanımlamaktadır. Gerçekte yaşamın her anı diğerinden farklı ve benzersizdir. Her şey tek bir kez yaşanır, başka bir anlatımla yaşamın her anı biriciktir. Sağlıklı insan yaşadığı anların bir kez daha tekrar edilemeyeceğini bildiği için, yaşama karşı derin bir saygı duyar. Heraklitos’un dediği gibi, aynı nehirde iki defa yıkanamayız. Zamanda ve mekânda sürekli bir akış içinde olan yaşamın, bize hep aynı gelmesi, inanılmaz ölçüde şaşırtıcı ve dayanılmaz ölçüde üzücüdür.

Sokrates, bilge bir insanın yaşam karşısında duruşunu anlatırken, “Bilge bir insan yaşamın her anına bir çocuğun yaptığı gibi hayret ve şaşkınlıkla bakar,” diyor. Bir çocuğun bir an gökyüzüne bakarken neler hissettiğini düşünmeye çalışalım isterseniz ya da bir karınca yuvasına... Tüm dikkat ve ilgisini yaşamın içinde bulunduğu karesi üzerine odaklama yeteneği açısından çocuklar yetişkinlerden üstündür. Biz yetişkinlere göre, bir kuşun uçması, bir topun yere vurulduğunda zıplaması olağan (ya da sıradan diyelim) şeylerdir. Çünkü biz, kuşun uçtuğunu, topun yere vurul-

duğunda zıplayacağını öğrenmişizdir. Böyle olaylarda ne anlaşılacak ne de merak edilecek bir yön kalmıştır. Fakat çocuklar birçok defa “benzer” şeylere tanık oldukları halde meraklı bakışlarıyla bize, bu işin gizemli bir yönü olduğunu duyumsatırlar.

Ancak modern insan, aynı anda birden çok şeyi düşünmek zorunda olduğu için, genellikle yaşamayı unutuyor. Örneğin, gazete okurken, televizyon izleyen ve birbirleriyle konuşan insanlar ciddi bir dikkat eksikliği ve odaklanma güçlüğü yaşarlar. Hayat çoğu kez üstüste yığılmış yükümlülükler ve günlük sıkıcı işler arasında içinden bilinçsizce geçilen bir gölgeler dünyasına benzer. Sınırları çizilmemiş ve bize sanki sonsuz kere tekrar edecekmiş gibi gelen etkinliklerin birini, ötekinden ayırmanın ne anlamı olabilir ki. Herkes öyle yaptığına göre, biz de önümüze çıkan yaşamalı, bugünün işini yarına bırakmayacağımız gibi, bugünün eğlencesini de yarına bırakmamalıyız. Ne gerçek ruhsal dinlenme ne düşünsel duygusal üretim ne yaşamın anlamı ne de insanlık değerleri üzerinde kafa yormaya gerek yoktur.

Adeta görünmeyen bir el, hayatımızı ele geçirmiş ve bizi yaşayan bir robota dönüştürmüş de olabilir. Gerçekten robot olmak, insan olma bilincinin yitirilmesi anlamına geldiği için, onların aklına böyle tehlikeli sorular gelmez. Genellikle birbirimize bakarız, ki bu trendlere uymayı gerektirir, böylece aynı yönde yuvarlanırlar gideriz.

Biliyorsunuz, bir müzik parçasının melodisini kavramak için notalar arasında değişik uzunluklarda zaman aralıkları bırakılır. Aksi takdirde sesler birbirine gireceği için, notaların hiçbir anlamı kalmaz, melodi kaybolur ve parça kuru gürültüye başka bir anlatımla bir kakafoniye dönüşür.

Modern yaşam da, bugün böyle bir Kakafoniye dönüşürken, az sayıda insanın belleğinde ve dilinde her gün yeniden ve yenilenen hayata dair güzel şarkılar yaşıyor. Bu güzel şarkıları bilen insanlar, şarkı söylerken şarkıyı yaşarlar ve her söyleyişte daha